

Authors' contribution/
Wkład autorów:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Analiza statystyczna/
Statistical analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie tekstu/
Manuscript preparation
F. Opracowanie
piśmiennictwa/
Literature search
G. Pozyskanie funduszy/
Funds collection

THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT AND OPERATION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE SPREWA-NYSA-BOBR EUROREGION

WARUNKI ROZWOJU I FUNKCJONOWANIA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR

Janina Jędrzejczak-Gas

University of Zielona Góra/Uniwersytet Zielonogórski

Jędrzejczak-Gas J. (2017), *The conditions of development and operation of small and medium-sized enterprises in the Sprewa-Nysa-Bohr Euroregion/ Warunki rozwoju i funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr*. Economic and Regional Studies. Vol. 10, No. 1, pp. 51-61.

ORIGINAL ARTICLE

JEL code: L26, R58

Submitted:
August 2016
Accepted:
November: 2016

Tables: 3
Figures: 2
References: 12

ORYGINALNY ARTYKUŁ
NAUKOWY

Klasyfikacja JEL: L26, R58

Zgłoszony:
sierpień 2016
Zaakceptowany:
listopad 2016

Tabele: 3
Rysunki: 2
Literatura: 12

Summary

Subject and purpose of work: The aim of this article is to present the most important aspects related to the functioning of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, as well as to indicate the objectives and priorities regarding its support.

Materials and methods: The paper utilized official statistics, existing legal regulations and information presented in the plan of action and development for the Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr for the years 2014-2020.

Results: The important role of SMEs in the Euroregion's socio-economic development is determined by the fact that they constitute more than 99.9% of all enterprises. In the years 2006-2013, the number of SMEs in the region increased by 3.3%, while the number of large companies decreased by 15.4%. The Euroregion pursues an active policy of supporting the development of the SME sector. Of particular importance in the shaping of this policy is the plan for the development and operation of the Euroregion developed ever since 1993.

Conclusions: Within the current plan for the operation and development of the Euroregion, under the first objective (Increasing the competitiveness of the region), measures that will support the development of the SME sector were included. The result of the first objective will be the cross-border expansion of economic relations. Additionally, the timeframe for the past and the present plan deliberately coincide with periods of EU funds which goes on to demonstrate that European support programs are an important source of funding for cross-border cooperation in the Euroregion, including the development of SMEs.

Keywords: Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, small and medium-sized enterprises (SMEs), plan of action and development

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: Celem artykułu jest przedstawienie najważniejszych aspektów związanych z funkcjonowaniem sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr oraz wskazanie celów i priorytetów w zakresie jego wspierania.

Materiały i metody: W pracy wykorzystano oficjalne statystyki, obowiązujące regulacje prawne oraz informacje przedstawione w planie działania i rozwoju Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr na lata 2014-2020.

Wyniki: O ważnej roli MŚP w rozwoju społeczno-gospodarczym Euroregionu decyduje to, iż stanowią one ponad 99,9% wszystkich przedsiębiorstw. W latach 2006-2013 w Euroregionie liczba MŚP wzrosła o 3,3%, natomiast liczba firm dużych spadła aż o 15,4%. Euroregion prowadzi aktywną politykę wspierania rozwoju sektora MŚP. Szczególne znaczenie w kształtowaniu tej polityki mają opracowywane od 1993 roku plany rozwoju i działania Euroregionu.

Wnioski: W obowiązującym obecnie planie działania i rozwoju Euroregionu, w ramach 1. celu (Zwiększenie konkurencyjności regionu) ujęto działania, które będą wspierały rozwój sektora MŚP. Rezultatem celu 1. będzie transgraniczna rozbudowa powiązań gospodarczych. Ponadto przedział czasowy obowiązującego obecnie planu pokrywa się z okresem finansowymi UE 2014-2020, co wskazuje na to, że europejskie programy wsparcia będą ważnym źródłem finansowania współpracy transgranicznej w Euroregionie, w tym rozwoju sektora MŚP.

Słowa kluczowe: Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), plan działania i rozwoju

Address for correspondence/ Adres korespondencyjny: dr Janina Jędrzejczak-Gas, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Ekonomii i Zarządzania, ul. Podgórna 50, 65-246 Zielona Góra, Polska; tel. +48 604 800 519; e-mail: j.jedrzejczak-gas@wez.uz.zgora.pl

Journal indexed in/ Czasopismo indeksowane w: AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List, ICV 2015: 81,26; Polish Ministry of Science and Higher Education 2016: 9 points/ AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List ICV 2015: 81,26; Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2016: 9 punktów. **Copyright:** © 2016 Pope John Paul II State School of Higher Education in Białą Podlaską, Janina Jędrzejczak-Gas. All articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

Introduction

In Poland, conditions for the development of cross-border cooperation saw improvement in the early 90s, being closely associated with the political transformation that occurred in that period. In the practical sphere, it is manifested in the establishment and operation of 16 Euroregions on the Polish borders, 4 of which are located on the western border, 7 - on the southern, 3 - on the eastern, and 2 - on the northern border

The Euroregions from the early 90s, on the country's western border, including the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion, have model-like significance for the establishment of various forms of cross-border cooperation in Poland.

The overall objective of the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion is versatile activity for the border areas of the Republic of Poland and the Federal Republic of Germany, their ecological sanitation, economic prosperity and cultural development, as well as constant improvement of the living conditions of their inhabitants, including leveling the existing economic differences. The activities of the Euroregion aim, among others, to eliminate the problems associated with cross-border economic cooperation (*Umowa o utworzeniu... 1993*).

An important role in the socio-economic development of the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion is played by the sector of small and medium-sized enterprises (SMEs), which constitutes the primary source of employment growth, being characterized by innovation, effectiveness, flexibility in adapting to market needs. In addition, the SME sector plays a role of great significance in terms of filling market niches, introduction of competition and development of exports.

In recent years, there has been a lot of evidence that it is precisely small and medium-sized enterprises that are the key factor in supporting development processes at regional and local levels. Therefore, the purpose of this paper is to present the most important aspects related to the functioning of the SME sector in the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion and indicate the objectives and priorities with respect to its support.

The characteristics of the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion

The talks regarding the creation of the Euroregion were initiated at the end of 1991, whereas in September 1993 an agreement on establishing the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion was signed, regulating the cooperation of partners on both sides of the Polish-German border (<http://www.euroregion-snb.de/pl/3xcms/config/uploads/dkat4mit34.pdf>).

The Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion on the Polish side covers the southern and central part of Lubuskie Province, which includes the following counties and their municipalities: Krośnieński, Nowosolski, Świebodziński (without Skąpe), Wschowski, Zielonogórski, Żagański (without Niegostawice), Żarski (without Trzebiel), and the city borough of Zielona

Wstęp

W Polsce warunki do rozwoju współpracy transgranicznej uległy poprawie na początku lat 90-tych XX, co ściśle wiąże się z transformacją ustrojową. W sferze praktycznej przejawia się to utworzeniem i funkcjonowaniem na granicach Polski 16 euroregionów, z tego 4 na granicy zachodniej, 7 na granicy południowej, 3 na granicy wschodniej i 2 na granicy północnej.

Modelowe znaczenie dla tworzenia różnych form współpracy transgranicznej w Polsce mają powstałe na początku lat 90-tych euroregiony na pograniczu zachodnim, w tym Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr.

Nadrzędnym celem Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr jest wszechstronna działalność na rzecz obszarów przygranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Federalnej Niemiec, ich sanacji ekologicznej, rozkwitu gospodarczego i kulturalnego oraz stałej poprawy warunków życia ich mieszkańców, w tym zniwelowanie istniejących różnic sytuacji ekonomicznej. Działalność Euroregionu zmierza m.in. do wyeliminowania problemów związanych z transgraniczną współpracą gospodarczą (Umowa o utworzeniu „Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr”...).

Ważną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr pełni sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), który jest podstawowym źródłem wzrostu zatrudnienia, charakteryzuje go innowacyjność, efektywność, elastyczność w dostosowywaniu się do potrzeb rynkowych. Ponadto sektor MŚP odgrywa istotne znaczenie w wypełnianiu niszy rynkowych, wprowadzaniu konkurencji i rozwoju eksportu.

W ostatnich latach pojawiło się wiele dowodów na to, że właśnie małe i średnie przedsiębiorstwa są podstawowym czynnikiem wspierania procesów rozwoju na poziomie regionalnym i lokalnym. Stąd celem opracowania jest przedstawienie najważniejszych aspektów związanych z funkcjonowaniem sektora MŚP w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr oraz wskazanie celów i priorytetów w zakresie jego wspierania.

Charakterystyka Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr

Rozmowy dotyczące powstania Euroregionu zostały zainicjowane pod koniec 1991 roku, natomiast we wrześniu 1993 roku podpisano umowę o utworzeniu Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr, która reguluje współpracę partnerów po obu stronach polsko-niemieckiej granicy (<http://www.euroregion-snb.de/pl/3xcms/config/uploads/dkat4mit34.pdf>, data dostępu 02.07.2016).

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr po stronie polskiej obejmuje południową i środkową część województwa lubuskiego, w skład której wchodzi powiaty oraz ich gminy: Krośnieński, Nowosolski, Świebodziński (bez gminy Skąpe), Wschowski, Zielonogórski, Żagański (bez gminy Niegostawice), Żarski (bez gminy Trzebiel) oraz miasto grodzkie Zielona Góra. Ponad-

Gora. In addition, the Polish part of the Euroregion encompasses two municipalities in the districts Słubice and Sulęciński, namely Cybinka and Torzym, and Zbąszyń which belongs to the region of Greater Poland. The German side of the Euroregion, meanwhile, includes the district of Spree-Nysa (*Spree-Neisse*) and the city borough of Cottbus (see Figure 1).

to do polskiej części Euroregionu należą dwie gminy z powiatu Słubickiego i Sulęcińskiego tj. Cybinka i Torzym oraz gmina Zbąszyń, która należy do województwa wielkopolskiego. Po stronie niemieckiej Euroregion obejmuje powiat Spree-Nysa oraz miasto grodzkie Cottbus (Rysunek 1.).

Figure 1. The Spree-Nysa-Bohr Euroregion

Rysunek 1. Euroregion Spree-Nysa-Bóbr

Source: (<http://euroregion-snb.pl>).

Źródło: (<http://euroregion-snb.pl>, data dostępu 02.07.2016).

The Euroregion covers a total area of 10 049 square kilometers, out of which 8 226 (81.8%) belongs to Poland and 1 823 (18.2%) – to Germany. In 2013, a total of 864,800 people inhabited the region, with the population on the Polish side reaching 646,300 (74.7%), and on the German side – 218,500 (25.3%). Compared to 2006, the total number of people living within the Euroregion decreased by 1.4%, (1.3%, increase on the Polish side and as much as 8.5% drop on the German side).

The population density in the Euroregion is relatively small, 86 people per 1 square kilometer in 2013, with only 79 on the Polish side and 120 on the German side (Poland – 123 people per square kilometer, Germany – 225 people per square kilometer).

Throughout the analyzed period (2006-2013), the Euroregion witnessed a birthrate; it was positive until 2012 in Poland, remaining negative in Germany in all the years. In addition, in 2013 – as compared to 2006 – birthrate on both sides fell.

Euroregion obejmuje obszar 10 049 km², z czego na część polską przypada 8 226 km² (81,8%), a na niemiecką – 1 823 km² (18,2%). W 2013 roku łącznie zamieszkiwało go 864,8 tys. osób, przy czym ludność po stronie polskiej liczyła 646,3 tys. osób (74,7%), a po stronie niemieckiej – 218,5 tys. osób (25,3%). W porównaniu do 2006 roku liczba mieszkańców w Euroregionie zmniejszyła się o 1,4%, przy czym po stronie polskiej wzrosła o 1,3%, a po stronie niemieckiej spadła aż o 8,5%.

Gęstość zaludnienia w Euroregionie jest stosunkowo nieduża i w 2013 roku wynosiła 86 os./1 km², przy czym po stronie polskiej wynosiła tylko 79 os./1 km², a po stronie niemieckiej 120 os./1 km² (Polska – 123 os./1 km², Niemcy – 225 os./1 km²).

W całym analizowanym okresie (2006-2013) w Euroregionie wstępował ujemny przyrost naturalny, przy czym po stronie polskiej do 2012 r. był dodatni, natomiast po stronie niemieckiej we wszystkich analizowanych latach był ujemny. Ponadto w 2013 roku w stosunku do 2006 roku zarówno po polskiej,

In 2013, the unemployment rate registered in the working-age population reached the level of 9.45% and was slightly lower in the Polish part (9.15%) than it was in the German part of the Euroregion (10.45%). Furthermore, compared to 2006, this indicator fell by more than 3 percentage points, decreasing more significantly on the German side (4,39 p.p.) rather than on the Polish side (2,45 p.p.).

Selected data on the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion is shown in Table 1.

jak i niemieckiej stronie pogorszył się współczynnik przyrostu naturalnego.

Wskaźnik bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2013 roku osiągnął poziom 9,45% i był nieco niższy w polskiej (9,15%) niż w niemieckiej części Euroregionu (10,45%). Ponadto w stosunku do 2006 roku wskaźnik ten obniżył się o ponad 3 punkty procentowe, przy czym po stronie niemieckiej wskaźnik ten obniżył się w większym stopniu (4,39 p.p.) niż po stronie polskiej (2,45 p.p.).

Wybrane dane o Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr przedstawiono w tabeli 1.

Table 1. Selected data on the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion

Tabela 1. Wybrane dane o Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

Description/ Wyszczególnienie		Total/ Ogółem	Polish part/ Część polska	German part/ Część niemiecka
Surface in km ² / Powierzchnia ogólna w km ²	2006	10 038	8 226	1 812
	2013	10 049	8 226	1 823
Population/ Liczba mieszkańców	2006	876 844	637 990	238 854
	2013	864 846	646 352	218 494
Population per 1 km ² / Gęstość zaludnienia (liczba os./km ²)	2006	87	73	132
	2013	86	79	120
Natural increase per 1000 population/ Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	2006	-0,32	1,11	-4,12
	2013	-1,82	-0,43	-5,94
Percentage share of registered unemployed persons in population at working age/ Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	2006	12,49	11,60	14,84
	2013	9,45	9,15	10,45

Source: own elaboration based on: (<https://www.destatis.de>; <http://www.stat.gov.pl>).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (<https://www.destatis.de>; <http://www.stat.gov.pl>, data dostępu 29.06.2016).

The SME sector in the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion

In 2013, a total number of enterprises in the Euroregion was more than 76,200, with 66,800 enterprises (87.7%) in Poland and almost 9,400 (12.3%) in Germany. On the Polish side, most businesses operate in Zielona Góra and Żary District, while the on German side the percentage of businesses operating in Cottbus and in the district of Spree-Neisse is at a similar level.

More than 99.9% of all enterprises operating in the Euroregion are companies from the SME sector. Among them, the vast majority are micro-enterprises whose share in the total number of businesses is 94.9%. Small enterprises constitute the remaining 4.1% and medium-sized enterprises – 0.9% of all businesses.

On the Polish side, the SME sector is more extensively dominated by micro-enterprises whose share in the total number of companies is 95.9% (88.0% on the German side). The share of small and medium-sized businesses in the SME population on the Polish side is about three times smaller than on the German side (small companies on the Polish side represent 3.4% of all SMEs, 9.7% in Germany; medium-sized companies on the Polish side represent 0.7% of all SMEs, 2.1% in Germany).

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

W 2013 roku łączna liczba przedsiębiorstw w Euroregionie wynosiła ponad 76,2 tys., z czego po stronie polskiej działało ponad 66,8 tys. przedsiębiorstw (87,7%), a po stronie niemieckiej – prawie 9,4 tys. (12,3%). Po stronie polskiej najwięcej przedsiębiorstw działa w mieście Zielona Góra oraz w powiecie żarskim, natomiast po stronie niemieckiej odsetek firm działających w mieście Cottbus i w powiecie Sprewa-Nysa kształtuje się na podobnym poziomie.

Ponad 99,9% wszystkich przedsiębiorstw działających w Euroregionie stanowią firmy z sektora MŚP. Spośród nich zdecydowaną większość stanowią mikroprzedsiębiorstwa, których udział w całkowitej liczbie firm wynosi 94,9%. Przedsiębiorstwa małe, stanowią 4,1%, a firmy średnie – 0,9% ogółu firm.

Po stronie polskiej sektor MŚP jest w większym stopniu zdominowany przez mikroprzedsiębiorstwa, których udział w całkowitej liczbie firm wynosi 95,9% (po stronie niemieckiej – 88,0%). Z kolei udział małych i średnich firm w populacji MŚP po stronie polskiej jest około trzy razy mniejszy niż po stronie niemieckiej (przedsiębiorstwa małe po stronie polskiej stanowią – 3,4% MŚP, po stronie niemieckiej – 9,7%; przedsiębiorstwa średnie po stronie polskiej stanowią – 0,7% MŚP, po stronie niemieckiej 2,1%).

Table 2. Number, distribution and dynamics of the enterprises in the Sprewa-Nysa-Bohr Euroregion**Tabela 2.** Liczba, rozmieszczenie i dynamika przedsiębiorstw w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

Description/ Wyszczególnienie		Total/ Ogółem	SMEs/MŚP				Large/ duże
			SME total/ Ogółem	Micro/ mikro	Small/ małe	Medium/ średnie	
German part/ Część niemiecka	2006	9408	9375	8348	831	196	33
	2013	9394	9366	8263	909	194	28
The city borough of Cottbus/ Miasto Cottbus (miasto grodzkie)	2006	4543	4524	3965	429	130	19
	2013	4463	4447	3830	501	116	16
Spree-Neisse district/ Powiat Sprewa-Nysa	2006	4865	4851	4383	402	66	14
	2013	4931	4919	4 433	408	78	12
Polish part/ Część polska	2006	64389	64318	61376	2440	502	71
	2013	66799	66739	64039	2244	456	60
krośnieński district/ Powiat krośnieński	2006	6058	6050	5834	186	30	8
	2013	5 564	5 558	5 357	169	32	6
nowosolski district/ Powiat nowosolski	2006	6462	6456	6075	322	59	6
	2013	7 071	7 067	6 751	262	54	4
świebodziński district (without Skąpe)/ Powiat świebodziński (bez gminy Skąpe)	2006	6074	6065	5824	205	36	9
	2013	5 301	5 294	5 069	182	43	7
wschowski district/ Powiat wschowski	2006	3037	3032	2860	142	30	5
	2013	3 425	3 422	3 245	149	28	3
zielonogórski district/ Powiat zielonogórski	2006	7515	7509	7152	308	49	6
	2013	9044	9 039	8 697	289	53	5
żagański district (witho- ut Niegosławice)/ Powiat żagański (bez gminy Niegosławice)	2006	7555	7549	7237	261	51	6
	2013	7 193	7 190	6 926	222	42	3
żarski district (without Trzebień)/ Powiat żarski (bez gminy Trzebień)	2006	9834	9828	9448	305	75	6
	2013	9063	9 055	8 723	271	61	8
The city borough of Zielona Góra/ Zielona Góra (miasto na prawach powiatu)	2006	15425	15401	14627	616	158	24
	2013	17725	17 701	16 979	593	129	24
Cybinka commune/ Gmina Cybinka	2006	506	506	481	22	3	0
	2013	477	477	444	28	5	0
Torzym commune/ Gmina Torzym	2006	548	548	516	27	5	0
	2013	525	525	494	27	4	0
Zbąszyń commune/ Gmina Zbąszyń	2006	1375	1374	1322	46	6	1
	2013	1411	1411	1354	52	5	0
Euroregion in total/ Euroregion łącznie	2006	73797	73693	69724	3271	698	104
	2013	76193	76105	72302	3153	650	88
(%)							
German part/ Część niemiecka	2006	100,0	99,6	88,7	8,8	2,1	0,4
	2013	100,0	99,7	88,0	9,7	2,1	0,3
Polish part/ Część polska	2006	100,0	99,9	95,3	3,8	0,8	0,1
	2013	100,0	99,9	95,9	3,4	0,7	0,1
Euroregion in total/ Euroregion łącznie	2006	100,0	99,9	94,5	4,4	0,9	0,1
	2013	100,0	99,9	94,9	4,1	0,9	0,1
(%)							
German part/ Część niemiecka	2013/2006	99,9	99,9	99,0	109,4	99,0	84,8
Polish part/ Część polska	2013/2006	103,7	103,8	104,3	92,0	90,8	84,5
Euroregion in total/ Euroregion łącznie	2013/2006	103,2	103,3	103,7	96,4	93,1	84,6

Source: own study based on: (<https://www.destatis.de>; <http://www.stat.gov.pl>).Źródło: opracowanie własne na podstawie: (<https://www.destatis.de>; <http://www.stat.gov.pl>, data dostępu 08.07.2016).

In the years 2006-2013, the number of SMEs in the Euroregion increased by 3.3%, while the number of large companies fell by 15.4%. The increase in the number of companies in the SME sector, however, occurred only in the group of micro-enterprises (3.7%), while the number of small and medium enterprises decreased by 3.6% and 6.9%, respectively (Table 2).

The policy of the Sprewa-Nysa-Bohr Euroregion toward the SME sector

The specific role of both small and medium-sized enterprises in the socio-economic development of the Euroregion contributed to the fact that Euroregion pursues an active policy of supporting their development. Of particular importance in shaping policy towards SMEs are growth and operation plans of the Sprewa-Nysa-Bohr Euroregion in development since 1993¹. The current plan, „Grenzüberschreitendes Entwicklungs- und Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020”, was adopted in 2013 and is the most important socio-economic program of the Euroregion.

The plan for the operation and development of the Euroregion sets three objectives that the Euroregion is to pursue in 2014-2020, in both parts of the region (*Grenzüberschreitendes Entwicklungs- und Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020*, pp. 67-68):

1. Increase the competitiveness of the region.
2. Integrate the population.
3. Provide social care.

All three development objectives contribute to the overarching objective of sustainable development of the Euroregion.

The three development objectives were assigned areas of activity. The hierarchy of development objectives, areas of and action priorities of the Euroregion is shown in Figure 2.

Actions to support the development of SMEs were contained within the first development objective: increasing the competitiveness of the region. The main role in this refers to the cross-border expansion of economic relations. The framework conditions are favorable thanks to the accession of Poland to the Schengen Agreement in 2007 and also thanks to the entry into force of full freedom of movement for workers in 2011 which helped overcome the last major barriers to an integrated economic and labor market. The number of business links has already notably increased, and in the future the same will happen to the quality of these ties and their contribution to the cross-border relations added value (*Grenzüberschreitendes Entwicklungs- und Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020*, pp. 69-70).

¹ The first plan for the development and operation of the Sprewa-Nysa-Bohr Euroregion was put forward in 1993, only to become updated and adapted in 1999. In 2006, the new plan for the development and operation of Sprewa-Nysa-Bohr Euroregion in 2007-2013 came about (*Entwicklungs- und Handlungskonzept... 2006*), and 2013 plan brought with the revised plan for the years 2014-2020 (*Grenzüberschreitendes Entwicklungs- und Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020*). In addition, detailed plans for the development of the region's economy and tourism have also been developed (*SozialWirtschaftliche Entwicklung... 2000; Entwicklungsstrategie zur... 1999*).

W latach 2006–2013 liczba MŚP w Euroregionie wzrosła o 3,3%, natomiast liczba firm dużych spadła aż o 15,4%. Wzrost liczby firm w sektorze MŚP miał jednak miejsce tylko w grupie mikroprzedsiębiorstw (3,7%), natomiast liczba firm małych i średnich zmniejszyła się odpowiednio o 3,6% i 6,9% (Tabela 2.).

Polityka Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr wobec sektora MŚP

Szczególna rola jaką pełnią małe i średnie przedsiębiorstwa w rozwoju społeczno-gospodarczym Euroregionu, wpłynęła na to, iż Euroregion prowadzi aktywną politykę wspierania ich rozwoju. Szczególne znaczenie w kształtowaniu polityki wobec MŚP mają opracowywane od 1993 roku plany rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr¹. Obecnie obowiązuje przyjęty w 2013 roku „Grenzüberschreitendes Entwicklungs- und Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020”, który jest najważniejszy program społeczno-gospodarczym Euroregionu.

Plan działania i rozwoju Euroregionu przewiduje trzy cele, które Euroregion będzie realizował w latach 2014-2020 w obu częściach regionu (*Grenzüberschreitendes Entwicklungs- und Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020*, s. 67-68):

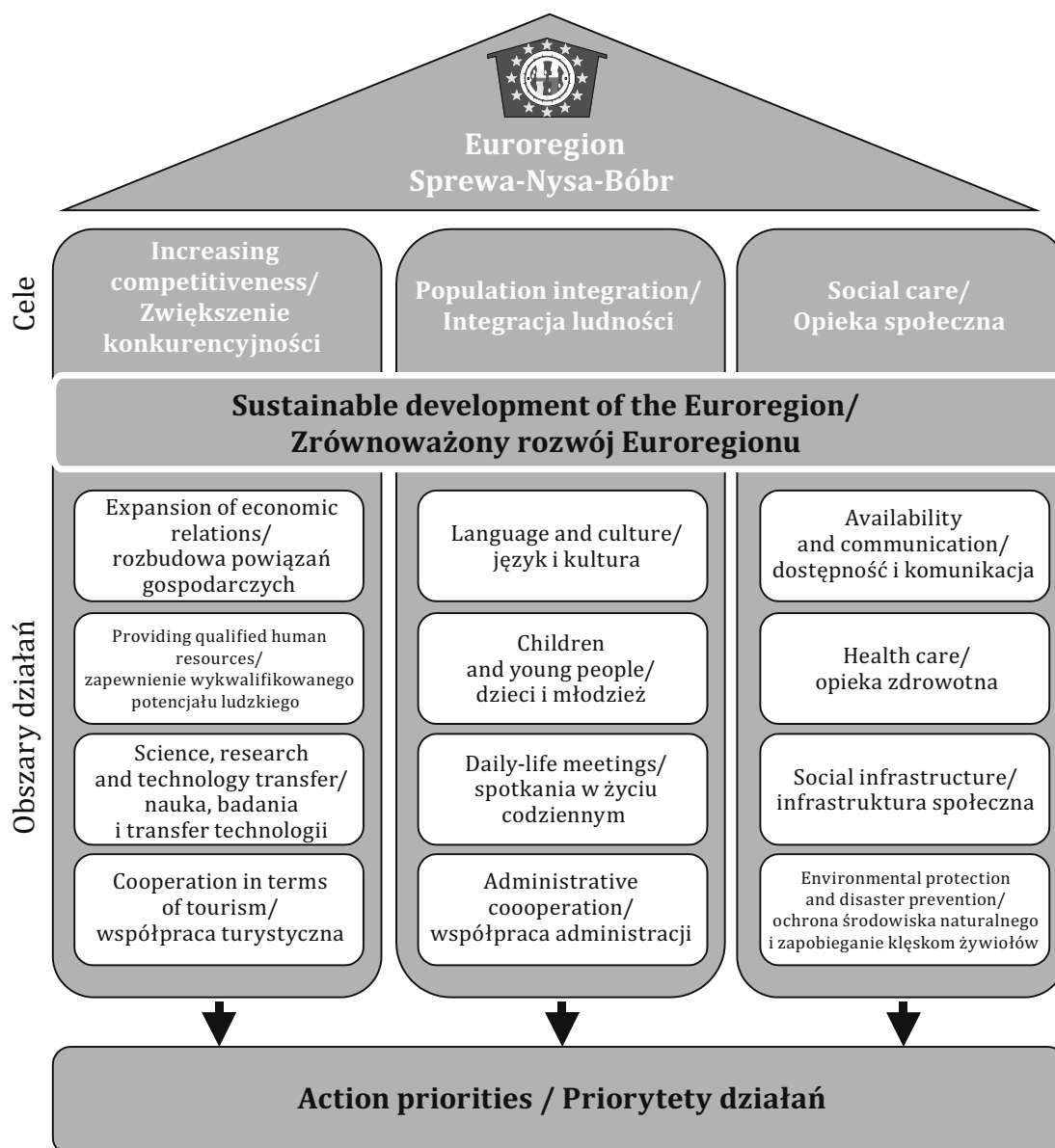
1. Zwiększenie konkurencyjności regionu.
2. Integracja ludności.
3. Zapewnienie opieki społecznej.

Wszystkie trzy cele rozwoju przyczyniają się do nadrzędnego celu, jakim jest zrównoważony rozwój Euroregionu.

Do trzech celów rozwoju przyporządkowano obszary działań. Hierarchię celów rozwoju, obszarów i priorytetów działań Euroregionu przedstawia rysunek 2.

Działania mające na celu wspieranie rozwoju MŚP zostały ujęte w ramach 1. celu rozwoju: Zwiększenie konkurencyjności regionu. Główna rola w tym celu przypada transgranicznej rozbudowie powiązań gospodarczych. Warunki ramowe są korzystne, ponieważ dzięki przystąpieniu Polski do układu z Schengen w 2007 roku oraz dzięki wejściu w życie całkowitej swobody przepływu siły roboczej w 2011 roku zniknęły ostatnie duże bariery dla zintegrowanego rynku gospodarczego i pracy. Ilość kontaktów gospodarczych już się widocznie zwiększyła, a w przyszłości będzie się zwiększać jakość kontaktów gospodarczych, a także będzie wzrastał ich wkład do budowy

¹ Pierwszy plan rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr został opracowany w 1993 roku, natomiast w 1999 roku dokonano jego aktualizacji i adaptacji. W 2006 roku opracowano plan rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr 2007-2013 (*Entwicklungs- und Handlungskonzept Euroregion Spree-Neiße-Bober*), a w 2013 roku plan działania i rozwoju Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr na lata 2014-2020 (*Grenzüberschreitendes Entwicklungs- und Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020*). Ponadto opracowano również dla całego Euroregionu plany szczegółowe dotyczące rozwoju gospodarki (*SozialWirtschaftliche Entwicklung der Euroregion Spree-Neiße-Bober*) oraz turystyki (*Entwicklungsstrategie zur grenzüberschreitenden Vernetzung des Tourismus in der Euro-region Spree-Neiße-Bober*).

Figure 2. Development goals, priorities and areas of action of the Euroregion Spree-Nisa-Bober

Rysunek 2. Cele rozwoju, obszary i priorytety działań Euroregionu Spree-Nisa-Bober

Source: (Grenzüberschreitendes Entwicklungsund... 2013, p. 69).

Źródło: (Grenzüberschreitendes Entwicklungsund Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Spree-Nisa-Bober 2014-2020, s. 69).

Growth and competitiveness of the region will be facilitated by the following priority actions, which have a tangible impact on the development of the SME sector (*Grenzüberschreitendes Entwicklungsund... 2013, p. 71-72*):

- creation of business incubators / support to people starting up businesses and helping them in entering the market,
- founding institutions supporting the relations, information and training of entrepreneurs (e.g. the Cottbus – Zielona Gora Office of Economic Cooperation)
- strengthening the Euroregion's position as a logistics center,
- professional consulting offered to businesses

transgranicznych powiązań wartości dodanej (*Grenzüberschreitendes Entwicklungsund Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Spree-Nisa-Bober 2014-2020, s. 69-70*).

Wzrostowi i zapewnieniu konkurencyjności regionu będą służyć następujące priorytety działań, które mają jednocześnie istotny wpływ na rozwój sektora MŚP (*Grenzüberschreitendes Entwicklungsund Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Spree-Nisa-Bober 2014-2020, s. 71-72*):

- stworzenie inkubatorów przedsiębiorczości / wspieranie osób otwierających działalność gospodarczą i pomoc w wejściu na rynek,
- tworzenie instytucji na rzecz powiązań, informacji i kształcenia przedsiębiorców (np. Biu-

- wishing to establish business relations with the Polish (German) partners.
- measures aimed at integration of the cross-border labor market (e.g. information system of job offers)
- providing specialists for the enterprises and employees (e.g. training and preparation of training, skills-raising measures)
- transparency and minimal standards for working conditions (e.g. Polish-German information offices for employees, common standards)
- establishing structures and centers of cooperation for energy management and energy technology
- research and development of alternative energy source,
- research and transfer of copper-mining technology, effects of resource extraction on the environment,
- development and marketing of the European Association of the Łuzyce Parks (Europäischer Parkverbund Lausitz),
- extension of bicycle and water paths, together with the accompanying infrastructure,
- supporting thematic tourism (e.g. culture, nature etc.)
- cross-border tourism marketing and tourist information,
- establishing common quality standards.

EU funds to support the development of SMEs in the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion in 2007-2013

The timeframe for the past and the present plan for the development and operation of the Euroregion deliberately coincide with periods of EU funds. The basis for such action is awareness that European support programs are an important source of funding for cross-border cooperation in the Euroregion.

Under the European territorial cooperation objective, the European Regional Development Fund focuses its assistance, among others, on the development of cross-border economic, social and environmental activities through joint strategies for sustainable territorial development, including by encouraging entrepreneurship, in particular the development of SMEs (*Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006*).

In the EU programming period 2007-2013, an important source of funding of the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion was the Cross Border Cooperation Program Poland (Lubuskie) - Brandenburg 2007-2013. For the SME sector, of particular significance were the relevant projects pursued under Priority 2, i.e. supporting economic relations and cooperation of the sectors economy and science. Within this Priority, the majority of funds was allocated to the support of cooperation between small and medium-sized

- ro Kooperacji Gospodarczej Cottbus - Zielona Góra),
- wzmacnianie Euroregionu jako centrum logistycznego,
- profesjonalne doradztwo przedsiębiorstw, pragnących nawiązać kontakty biznesowe z polskimi (niemieckimi) partnerami,
- działania na rzecz integracji transgranicznego rynku pracy (np. systemy informacji o ofertach pracy),
- zapewnienie specjalistów dla przedsiębiorstw i pracowników (np. kształcenie i przygotowanie szkoleń, działania na rzecz kwalifikacji),
- stworzenie transparentności i minimalnych standardów dla warunków pracy (np. polsko-niemieckie biura informacyjne dla pracobiorców, wspólne standardy),
- budowa struktur i centrów kooperacji dla gospodarki energetycznej i technologii energetycznej,
- badania i rozwój energii alternatywnych,
- badania i transfer technologii wydobywania miedzi, skutki wydobywania surowców kopalnianych na środowisko przyrodnicze,
- rozbudowa i marketing Europejskiego Związku Parków Łużyce (Europäischer Parkverbund Lausitz),
- rozbudowa dróg rowerowych i wodnych wraz z towarzyszącą im infrastrukturą,
- wspieranie turystyki tematycznej (np. kultura, przyroda itd.),
- transgraniczny marketing turystyczny i informacja turystyczna,
- stworzenie wspólnych standardów jakości.

Środki UE we wspieraniu rozwoju MŚP w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w latach 2007-2013

Przedziały czasowe w obowiązujących w przeszłości, jak i obecnego Planu działania i rozwoju Euroregionu celowo pokrywają się z okresami finansowymi UE. Podstawą takiego działania jest świadomość, że europejskie programy wsparcia są ważnym źródłem finansowania współpracy transgranicznej w Euroregionie.

W ramach celu Europejska współpraca terytorialna Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego skupia swoją pomoc m.in. na rozwoju transgranicznej działalności o wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym poprzez wspólne strategie na rzecz zrównoważonego rozwoju terytorialnego, w tym m.in. poprzez wspieranie przedsiębiorczości, w szczególności rozwoju MŚP (*Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006*).

W okresie programowania UE 2007-2013 istotnym źródłem finansowania rozwoju Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr był Program Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) - Brandenburgia 2007-2013. Dla sektora MŚP szczególne znaczenie miały projekty realizowane w ramach Priorytetu 2. Wspieranie powiązań gospodarczych oraz współpracy sektorów gospodarki i nauki. W ramach tego priorytetu najwięcej środków przeznaczono na

Table 3. The projects supporting the SMEs focused on cross-border cooperation, implemented by the applicants of the Euroregion in the period 2007-2013**Tabela 3.** Projekty wspierające MŚP zorientowane transgranicznie, realizowane przez wnioskodawców z Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w okresie 2007-2013

No./Lp.	Project name/ Tytuł projektu	Beneficiary/ Beneficjent	Project value (in PLN)/ Wartość projektu (w zł)	Amount of co-financing (in PLN)/ Wysokość dofinansowania (w zł)
Priority 2. Supporting economic relations and cooperation of the sectors economy and science/ Priorytet 2. Wspieranie powiązań gospodarczych oraz współpracy sektorów gospodarki i nauki				
Action 2.1. Measure supporting the economy/ Działanie 2.1. Działania wspierające gospodarkę				
1.	The Coordination Office of the German - Polish Economy -Supporting Network/ Biuro Koordynacyjne Niemiecko - Polskiej Sieci Wspierającej Gospodarkę	Industrie und Handelskammer Cottbus/ Izba Przemysłowo - Handlowa w Cottbus	6 139 939,00	5 218 948,16
2.	Konsument - The Polish - German Consumer Information Center. Guidance on consumer cross-border transactions in the Polish - German border region/ Konsument - Polsko - Niemieckie Centrum Informacji Konsumentckiej. Poradnictwo w zakresie konsumenckich transakcji transgranicznych w polsko - niemieckim regionie przygranicznym	Verbraucherzentrale Brandenburg	6 060 327,28	5 151 278,18
3.	The Viadrina Logistics Region/ Region Logistyczny Viadrina	InvestorCenter Ost Brandenburg	4 654 696,80	3 956 492,28
4.	Intensification of cross-border economic relations by business-specific expert support and launching a network of mutual relations of participants/ Intensyfikacja transgranicznych powiązań gospodarczych rzemiosła przez specyficzną dla firm obsługę ekspertami i uruchomienie sieci wzajemnych kontaktów uczestników	Handwerkskammer Cottbus/ Izba Rzemieślnicza Cottbus	4 405 137,52	3 744 366,90
5.	The Economic Coordination Office of the Sprewa-Nysa -Bóbr Euroregion / Biuro Koordynacji Gospodarczej Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr	Industrie und Handelskammer Cottbus/ Izba Przemysłowo -Handlowa Cottbus	2 382 718,39	2 025 310,63
6.	Intensification of cross-border economic relations by implementing efforts to provide skilled labor force/ Intensyfikacja transgranicznych powiązań gospodarczych rzemiosła przez działania zmierzające do zapewnienia fachowej siły roboczej	Handwerkskammer Cottbus/ Izba Rzemieślnicza Cottbus	2 346 702,94	1 994 697,48
7.	Joint cooperation network supporting the settlement of new businesses and investments in the Polish-German border region / Wspólna sieć współpracy wspierająca osiedlanie nowych przedsiębiorstw oraz inwestycji w polsko-niemieckim regionie przygranicznym	InvestorCenter Ost Brandenburg	2 057 499,22	1 748 874,34
8.	Economic cooperation in Luzyce/ Gospodarcza współpraca na Łużycach	Żary commune/ Gmina Żary	1 107 094,32	941 030,16
9.	„Viadukt innovativ II“ – Cross-border cooperation and creation of the SME and science network/ „viadukt innovativ II“ – Współpraca transgraniczna oraz stworzenie sieci MŚP i nauki	Business and Innovation Centre Frankfurt (Oder) GmbH (BIC)	821 937,85	698 647,16
Measure 2.3. Supporting networks and cooperation in the area of R&D/ Działanie 2.3. Wpieranie sieci i kooperacja w zakresie B+R				
10.	Supporting the cross-border German – Polish network of small and medium-sized enterprises and universities with the aim of market-oriented solving of individual problems/ Wspieranie transgranicznej niemiecko - polskiej sieci małych i średnich przedsiębiorstw z jednostkami uniwersyteckimi celem zorientowanego rynkowo rozwiązywania indywidualnych problemów INNOwacyjnych	Centrum für Innovation und Technologie GmbH/ Centrum für Innovation und Technologie GmbH	2 017 422,29	1 714 808,91

Source: own elaboration based on: (<http://mapadotacji.gov.pl>).Źródło: opracowanie własne na podstawie: (<http://mapadotacji.gov.pl>, data dostępu 02.07.2016).

enterprises and universities - almost 9 million EUR, whereas nearly 3 million EUR went to the development of R&D (*Grenzüberschreitendes Entwicklungsund...* 2013, p. 19).

Table 3 shows the projects supporting the development of small and medium-sized enterprises, implemented by the applicants of the Euroregion in the period 2007-2013.

In the new EU programming period 2014-2020, the area covered by the Euroregion will also be supported in the framework of the cross-border program Brandenburg-Poland, i.e. The Cooperation Program *INTERREG V A Brandenburg - Poland 2014-2020* under the "European Territorial Cooperation" of the European Regional Development Fund (ERDF). The main objective of the program is to enhance the integration of its residents and increase the attractiveness and accessibility of the border region. The analysis of the program shows that the SME sector should perceive as important the projects pursued, among others, under Priority Axis I which supports, *inter alia*, cooperation of institutions for the promotion of innovation and cooperation of enterprises, as well as under Priority Axis II which should contribute, *inter alia*, to improving the competitiveness of small and medium-sized enterprises (e.g. via cross-border offer of vocational education and training) (*Program Współpracy...* 2014)

Conclusion

Enterprises belonging to the SME sector make up more than 99.9% of all companies operating in the Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion. Among them, the vast majority are micro-enterprises whose share in the total number of businesses 94.9%. Small companies, on the other hand, represent 4.1% and medium-sized companies – 0.9% of all companies. It should be noted, however, that there are significant differences in the structure of the SME sector on the Polish and German side of the border.

On the Polish side, micro-enterprises account for 95.9% of all SMEs, while on the German side this number is 88.0%. The share of small and medium-sized enterprises in the SME population on the Polish side is about three times smaller than on the German side. Small companies represent merely 3.4% of all SMEs in Poland, and 9.7% in Germany. Furthermore, medium-sized enterprises on the Polish side represent 0.7% of all SMEs, and 2.1% on the German side.

In addition, the analysis of statistical data shows that in the years 2006-2013 the number of SMEs in the Euroregion increased by 3.3%, while the number of large companies fell by 15.4%.

The Sprewa-Nysa-Bobr Euroregion pursues an active policy of supporting the development of the SME sector. Of particular importance in the shaping of this policy is the plan for the development and operation of the Euroregion developed ever since 1993. The current 2013 plan is „Grenzüberschreitendes Entwicklungsund Handlungskonzept der Euroregion

wsparcie sieci współpracy między małymi i średnimi przedsiębiorstwami a uczelniami – prawie 9 mln EUR, w tym na rzecz rozwoju B+R przeznaczono prawie 3 mln EUR (*Grenzüberschreitendes Entwicklungsund Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020*, s. 19).

W tabeli 3. przedstawiono projekty wspierające rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, które były realizowane przez wnioskodawców z Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w okresie 2007-2013.

W nowym okresie programowania UE 2014-2020 obszar Euroregionu objęty będzie również wsparciem w ramach programu transgranicznego Brandenburgia-Polska, tj. Programem Współpracy INTERREG V A Brandenburgia – Polska 2014-2020 w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Głównym celem programu jest pogłębienie integracji jego mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności pogranicza. Z analizy programu wynika, że dla sektora MŚP ważne znaczenie powinny mieć projekty realizowane m.in. w ramach Osi Priorytetowej I, która wspiera m.in. współpracę instytucji na rzecz promocji, innowacji i współpracy przedsiębiorstw oraz w ramach Osi Priorytetowej II, która powinna przyczynić się m.in. do poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (np. poprzez transgraniczną ofertę kształcenia zawodowego i doksztalcania) (Program Współpracy INTERREG V A Brandenburgia – Polska 2014-2020).

Podsumowanie

Przedsiębiorstwa należące do sektora MŚP stanowią ponad 99,9% wszystkich przedsiębiorstw działających w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr. Spośród nich zdecydowaną większość stanowią mikroprzedsiębiorstwa, których udział w całkowitej liczbie firm wynosi 94,9%. Przedsiębiorstwa małe, stanowią natomiast 4,1%, a firmy średnie – 0,9% ogółu firm. Należy jednak zauważyć, że występują istotne różnice w strukturze sektora MŚP po stronie polskiej i niemieckiej.

Po stronie polskiej mikroprzedsiębiorstwa, stanowią 95,9% MŚP, natomiast po stronie niemieckiej – 88,0%. Z kolei udział małych i średnich firm w populacji MŚP po stronie polskiej jest około trzy razy mniejszy niż po stronie niemieckiej. Przedsiębiorstwa małe po stronie polskiej stanowią – 3,4% MŚP, natomiast po stronie niemieckiej – 9,7%. Z kolei przedsiębiorstwa średnie po stronie polskiej stanowią – 0,7% MŚP, a po stronie niemieckiej 2,1%.

Ponadto z analizy danych statystycznych wynika, że w latach 2006–2013 liczba MŚP w Euroregionie wzrosła o 3,3%, natomiast liczba firm dużych spadła aż o 15,4%.

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr prowadzi aktywną politykę wspierania rozwoju sektora MŚP. Szczególne znaczenie w kształtowaniu tej polityki mają opracowywane od 1993 roku plany rozwoju i działania Euroregionu. Obecnie obowiązuje przyjęty w 2013 roku „Grenzüberschreitendes Entwicklungsund Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober.

Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020”, which sets out three objectives: 1. Increase the competitiveness of the region, 2. Integrate the population, 3. Provide social care. Measures to promote the development of the SME sector were contained in the framework of the first development objective which will result in the expansion of cross-border economic relations. Under this objective, implementation of many activities that will have a significant impact on the development of the SME sector was envisaged, including: creation of business incubators (supporting people starting up businesses) and helping them in entering the market, founding institutions that support relations, information and training of entrepreneurs, professional consulting for companies wishing to establish business relations with the Polish (German) partners.

Additionally, the timeframe for the past and the present plan for the development and operation of the Euroregion deliberately coincide with periods of EU funds which goes on to demonstrate that European support programs are an important source of funding for cross-border cooperation in the Euroregion, including the development of SMEs. In the current programming period, one of the focus areas of the SMEs operating in the Euroregion will be the cross-border program Brandenburg - Poland, i.e. the Cooperation Program INTERREG V A Brandenburg - Poland 2014-2020, which supports, among others, the cooperation of institutions to promote innovation and collaboration between businesses.

Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020”, który przewiduje trzy cele: 1. Zwiększenie konkurencyjności regionu, 2. Integracja ludności, 3. Zapewnienie opieki społecznej). Działania mające na celu wspieranie rozwoju sektora MŚP zostały ujęte w ramach 1. celu rozwoju, którego rezultatem będzie transgraniczna rozbudowa powiązań gospodarczych. W ramach celu 1. przewidziano realizację wielu działań, które będą miały istotny wpływ na rozwój sektora MŚP, w tym m.in.: stworzenie inkubatorów przedsiębiorczości (wspieranie osób otwierających działalność gospodarczą) i pomoc w wejściu na rynek, tworzenie instytucji na rzecz powiązań, informacji i doksztalcania przedsiębiorców, profesjonalne doradztwo przedsiębiorstw, pragnących nawiązać kontakty biznesowe z polskimi (niemieckimi) partnerami.

Ponadto przedział czasowy obowiązującego obecnie planu działania i rozwoju Euroregionu pokrywa się z okresem finansowymi UE 2014-2020, co wskazuje na to, że europejskie programy wsparcia będą ważnym źródłem finansowania współpracy transgranicznej w Euroregionie, w tym rozwoju sektora MŚP. W obecnym okresie programowania dla MŚP funkcjonujących na obszarze Euroregionu, ważne znaczenie będzie miał m.in. program transgraniczny Brandenburgia-Polska, tj. Programem Współpracy INTERREG V A Brandenburgia – Polska 2014-2020, który wspiera m.in. współpracę instytucji na rzecz promocji, innowacji i współpracy przedsiębiorstw.

References/ Literatura:

1. *Entwicklungsstrategie zur grenzüberschreitenden Vernetzung des Tourismus in der Euro-region Spree-Neiße-Bober* (1999). Reppel+Lorenz, Berlin.
2. *Entwicklungs-und Handlungskonzept Euroregion Spree-Neiße-Bober* (2006), Regionomica, Berlin.
3. *Grenzüberschreitendes Entwicklungund Handlungskonzept der Euroregion Spree-Neiße-Bober. Sprewa-Nysa-Bóbr 2014-2020* (2013), INFRASTRUKTUR & UMWELT, LIBil, Potsdam-Zielona Góra, <http://www.euroregion-snb.de/de/3xcms/config/uploads/dkat6mit121.pdf>, (data dostępu: 02.07.2016).
4. *Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007–2013 w ramach „Europejskiej Współpracy Terytorialnej”*, Zatwierdzony 25 marca 2008 r., http://pl.plbb.eu/files/?id_plik=3630, (data dostępu 02.07.2016).
5. *Program Współpracy INTERREG V A Brandenburgia – Polska 2014-2020 w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)*, https://www.ewt.gov.pl/media/840/bb_pl_pl_18_12_2014.pdf, (data dostępu 05.07.2016).
6. *Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999.*
7. *SozialWirtschaftliche Entwicklung der Euroregion Spree-Neiße-Bober*, (2000).
8. *Umowa o utworzeniu „Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr” zawarta między Stowarzyszeniem Gmin Rzeczypospolitej Polskiej „Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr” a Stowarzyszeniem „Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr”*, <http://www.euroregion-snb.de/pl/3xcms/config/uploads/dkat4mit34.pdf>, (data dostępu 02.07.2016).

Websites/ Strony internetowe:

9. <http://euroregion-snb.pl>, (data dostępu: 02.07.2016).
10. <http://www.mapadotacji.gov.pl>, (data dostępu: 02.07.2016).
11. <http://www.stat.gov.pl>, (data dostępu: 29.06.2016).
12. <https://www.destatis.de>, (data dostępu: 29.06.2016).